
 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-2-108-114>

 <https://orcid.org/0000-0003-1400-6510>

ЛИТВИН Андрій

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент катедри теорії та методики професійної підготовки.
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
e-mail: anlutvun@gmail.com

УДК 377.1:331.5:37.091.3(045)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Розглянуто сучасні підходи до формування професійної культури кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти (ПТО).

Підкреслено важливість цього процесу в контексті викликів сучасного ринку праці, який вимагає від фахівців не лише технічних знань та практичних навичок, але й високих морально-етичних стандартів, соціальних компетен-

цій, уміння працювати в команді, здатності адаптуватися до змін та впроваджувати інноваційні рішення.

Досліджено багатогранну структуру професійної культури, яка охоплює професійні знання, етичні норми, соціальні компетенції, екологічну свідомість, лідерські якості та здатність до саморозвитку.

Висвітлено ключові аспекти сучасних освітніх підходів, включаючи впровадження інноваційних технологій, розвиток практичних навичок у реальних виробничих умовах, а також партнерство між навчальними закладами та роботодавцями.

Наголошено на необхідності постійного оновлення освітніх програм відповідно до вимог ринку праці та технологічного прогресу.

Особливу увагу приділено впровадженню компетентнісного підходу, який акцентує на інтеграції навчальної, практичної та творчої діяльності студентів. Особливо розглянуто особистісно орієнтований підхід, що враховує індивідуальні потреби, особливості та потенціал кожного учня, сприяючи їхній професійній самореалізації.

Зазначено важливість етичного виховання, яке формує відповідальність, чесність, толерантність та повагу до професійних і суспільних цінностей.

Також висвітлено міждисциплінарний підхід, який забезпечує цілісне розуміння професійної діяльності через інтеграцію знань і методів з різних галузей. Розкрито значення участі студентів у професійних спільнотах, конференціях, семінарах та інших заходах для збагачення їхнього досвіду та формування важливих професійних контактів.

Описано роль викладачів у формуванні професійної культури як наставників і взірців професійної поведінки. Підкреслено необхідність їхнього безперервного професійного розвитку та освоєння новітніх методик викладання. Визначено значення психологічної стійкості, емоційного інтелекту та стресостійкості як складових професійної культури, які забезпечують ефективність діяльності в умовах динамічного робочого середовища.

Розглянуто формування професійної культури як багатогранний процес, який передбачає інтеграцію інноваційних технологій, розвиток професійних знань, навичок і соціальних компетенцій, виховання етичних норм, а також мотивацію до безперервного навчання. Це сприяє гармонійному розвитку особистості, конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці та їх інтеграції у глобальну професійну спільноту.

Ключові слова: навички; компонент; технології; інтеграція; ринок праці; етика; методи.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний ринок праці пред'являє високі вимоги до професійної підготовки кваліфікованих робітників, що зумовлює необхідність формування у них не лише технічних знань і практичних навичок, але й професійної культури. Професійна культура робітника охоплює морально-етичні стандарти, соціальні компетенції, вміння працювати в команді, дотримуватися етичних принципів та застосовувати інноваційні підходи. Швидкий розвиток технологій, глобалізація та інтеграція професійних стандартів посилюють актуальність проблеми вдосконалення підходів до

формування професійної культури в системі професійно-технічної освіти. Особливої уваги вимагає інтеграція технологій у навчальний процес, розвиток екологічної свідомості та соціальної відповідальності майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення професійної культури кваліфікованих робітників проводилось багатьма дослідниками.

Значну наукову цінність у дослідженні даної проблеми мають праці Б. Бондаревської, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Бикова, Р. Гуревича, А. Коломієць, І. Роберт, А. Мудрик, О. Попчук, А. Руденко, Г. Васянович, Е. Грішин, Д. Яковлєва, А. Колесова, Н. Нічкало та ін.

Окремі аспекти професійної культури педагога представлені також у публікаціях В. Радкевич, В. Ковальчука, С. Бричок, С. Сисоєвої, А. Комісарової, О. Павлюк, О. Рубцової та ін.

Мета статті – дослідження та обґрунтування сучасних підходів до формування професійної культури кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти, а також аналіз компонентів професійної культури, які сприяють ефективній професійній діяльності, конкурентоспроможності на ринку праці та гармонійному розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійно-технічна освіта (ПТО) відіграє ключову роль у підготовці кваліфікованих робітників для різних галузей економіки. У сучасному суспільстві, що швидко розвивається, розвиток професійної культури кваліфікованих робітників є важливим викликом для системи ПТО. Професійна культура включає не лише технічні знання та навички, а й цінності, етику, здатність до професійного зростання та адаптації до мінливих умов праці.

Розвиток професійної культури є багатогранним процесом, що включає формування у майбутніх робітників високих морально-етичних стандартів, здатності до співпраці, відповідальності, а також вміння застосовувати набуті знання та навички на практиці. Сучасні підходи до формування професійної культури мають враховувати не лише вимоги ринку праці, але й потреби самих студентів, забезпечуючи їм можливість для всебічного розвитку та самореалізації (Литвин, 2018).

Система професійно-технічної освіти є багаторівневою структурою, що складається з різних типів навчальних закладів, які здійснюють підготовку кваліфікованих робітників для різних галузей економіки. Основними компонентами системи є професійно-технічні училища, коледжі та тех-

нікуми, які пропонують навчальні програми різної тривалості та спрямованості.

Професійно-технічна освіта в Україні орієнтована на забезпечення студентів практичними навичками та знаннями, необхідними для виконання конкретних професійних обов'язків. Це досягається через поєднання теоретичного навчання з практичною підготовкою на базі підприємств, майстерень та лабораторій. Важливу роль відіграє співпраця навчальних закладів з роботодавцями, що дозволяє адаптувати освітні програми до реальних потреб ринку праці (табл. 1).

Таблиця 1.

Структура системи професійно-технічної освіти

Елемент системи	Функції	Приклади закладів
Професійно-технічні училища	Підготовка робітників за робітничими професіями	ПТУ, технікуми
Центри професійно-технічної освіти	Підвищення кваліфікації, перепідготовка, співпраця з підприємствами	Центри профтехосвіти, тренінгові центри
Інститути післядипломної освіти	Перепідготовка, підвищення кваліфікації викладачів та майстрів	Інститути післядипломної освіти

Професійно-технічні училища – це навчальні заклади, що забезпечують базову професійну підготовку за різними спеціальностями. Основна мета таких училищ – підготувати студентів до виконання конкретних професійних завдань у виробничих умовах.

Коледжі та технікуми – ці заклади надають більш глибоку та розширену підготовку, часто з можливістю отримання середньої спеціальної освіти. Коледжі та технікуми можуть також надавати можливість подальшого навчання у вищих навчальних закладах.

Важливий елемент системи ПТО, де студенти проходять практичну підготовку та здобувають реальний досвід роботи. Співпраця з підприємствами дозволяє адаптувати освітні програми до сучасних вимог виробництва.

Професійна культура кваліфікованих робітників, особливо студентів системи професійної освіти, має свої специфічні якості та характеристики, що відображають вимоги сучасного ринку праці та професійного середовища. Цей процес включає в себе не тільки професійні знання та навички, а й всебічний розвиток особисті-

сних якостей, етичних норм, соціальних компетенцій та культурних цінностей.

Професійна культура передбачає оволодіння високими професійними стандартами і нормами поведінки, що відповідають конкретній галузі діяльності. Студенти повинні бути знайомі з сучасними технологіями та методиками, а також вміти застосовувати їх на практиці. Важливою складовою є постійне оновлення знань, оскільки технології і методи роботи постійно змінюються та вдосконалюються.

Особлива увага приділяється етичному аспекту професійної культури. Студенти навчаються дотримуватися професійної етики, яка включає принципи чесності, відповідальності, добросовісності та поваги до колег і клієнтів. Виховання етичних норм допомагає формувати професійну свідомість і відповідальність за свої дії.

Соціальні компетенції є ще однією важливою складовою професійної культури. Вміння ефективно спілкуватися, працювати в команді, вирішувати конфлікти та взаємодіяти з різними людьми є критичними для успішної професійної діяльності. Студенти навчаються бути толерантними, відкритими до співпраці та готовими до допомоги іншим (Першко, 2008).

Професійна культура також включає розвиток особистісних якостей, таких як ініціативність, творчість, самостійність та здатність до саморозвитку. Студенти повинні вміти приймати рішення, брати на себе відповідальність за їх виконання та знаходити нові, ефективні підходи до виконання професійних завдань.

Культурний компонент професійної культури охоплює знання історії та традицій професії, розуміння її значення в суспільстві та вміння зберігати і примножувати професійні цінності. Це сприяє формуванню почуття гордості за обрану професію та мотивації до її вдосконалення.

Важливу роль у формуванні професійної культури відіграють навчальні заклади, які створюють умови для цілісного розвитку учнів. Викладачі мають бути не лише трансляторами професійних знань, а й взірцями високої професійної культури. Вони повинні заохочувати студентів до активного навчання, саморозвитку та участі в різних видах професійної та громадської діяльності.

Професійна культура кваліфікованих робітників також має включати розуміння глобальних тенденцій у відповідній галузі. Студенти повинні бути обізнані з міжнародними стандартами, новітніми технологіями та методиками, які використовуються у

світі. Це дозволяє їм бути конкурентоспроможними на глобальному ринку праці, а також сприяє інтеграції у міжнародну професійну спільноту.

Психологічна стійкість є важливим аспектом професійної культури. Студенти повинні навчатися справлятися зі стресовими ситуаціями, зберігати спокій у складних умовах та ефективно управляти своїми емоціями. Це допомагає їм залишатися продуктивними і зосередженими на роботі навіть у критичних ситуаціях. Розвиток психологічної стійкості часто включає тренінги з управління стресом та розвиток емоційного інтелекту (Friedman, 2007, с. 165).

Інноваційність та здатність до адаптації є ще однією важливою складовою професійної культури. Студенти повинні вміти знаходити нові підходи до вирішення професійних завдань, використовувати інноваційні технології та бути готовими до змін. Це особливо важливо в умовах швидких технологічних змін та розвитку ринку праці, де здатність до адаптації стає ключовою перевагою.

Взаємодія з професійними спільнотами та участь у професійних асоціаціях сприяє розвитку професійної культури. Студенти можуть брати участь у конференціях, семінарах, вебінарах та інших заходах, де вони можуть обмінюватися знаннями, досвідом та найкращими практиками з колегами. Це не лише збагачує їх професійний досвід, але й допомагає встановлювати важливі професійні контакти.

Професійна культура включає також екологічну свідомість та відповідальне ставлення до навколишнього середовища. Сучасні професії все частіше вимагають від працівників знань про екологічні норми та практики, що дозволяють знижувати негативний вплив на довкілля. Студенти навчаються використовувати екологічно безпечні матеріали та технології, а також активно брати участь у заходах з охорони довкілля.

Розвиток лідерських якостей є важливою частиною професійної культури. Студенти повинні вміти брати на себе ініціативу, організувати роботу команди, мотивувати інших та приймати відповідальні рішення. Лідерські навички є критичними для кар'єрного зростання та ефективного виконання професійних обов'язків. Програми розвитку лідерства, тренінги та практичні завдання допомагають студентам розвивати ці якості і готуватися до ролі лідерів у своїй професійній діяльності.

Професійна культура кваліфікованих робітників є багатограним і комплексним явищем, яке охоплює різні аспекти професійної та особистісної підготовки. Вона формує основи для успішної професійної діяльності, сприяє особистісному росту та соціальній інтеграції, а також забезпечує конкурентоспроможність на ринку праці. Розвиток професійної культури вимагає цілеспрямованої роботи, систематичного підходу та активної участі як студентів, так і викладачів у цьому процесі.

Формування професійної культури є багатограним процесом, який включає декілька важливих аспектів: професійні знання та навички, етичні стандарти, ціннісні орієнтації, комунікативні та соціальні компетенції. Розглянемо ці аспекти більш детально.

Формування професійної культури кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти – це процес створення і розвитку професійних цінностей, норм, правил і традицій, які сприяють ефективній діяльності робітників у їхніх професійних сферах. Це включає не лише оволодіння професійними знаннями та навичками, а й розвиток особистісних якостей, таких як відповідальність, дисциплінованість, етичні принципи, комунікативні здібності, здатність до саморозвитку та співпраці (Черньонков, 2006, с. 12).

Основні аспекти формування професійної культури включають:

1. Освітній компонент. Забезпечення високоякісної професійної підготовки, що включає теоретичні знання та практичні навички. Важливо, щоб освітні програми відповідали сучасним вимогам ринку праці та технологічному розвитку.

2. Етичний компонент: Виховання в учнях етичних норм і професійної етики, формування відповідальності за результати своєї праці та дотримання професійних стандартів.

3. Культурний компонент. Ознайомлення з професійними традиціями, історією професії, культурними аспектами роботи в певній галузі, а також розвиток естетичних смаків і творчих здібностей.

4. Психологічний компонент. Формування психологічної готовності до професійної діяльності, розвиток стресостійкості, комунікативних навичок, здатності до вирішення конфліктів та адаптації до змін.

5. Соціальний компонент. Підготовка до ефективної взаємодії в колективі, розвиток лідерських якостей, навичок співпраці та командної роботи (Першко, 2008).

Формування професійної культури кваліфікованих робітників в системі професійно-технічної освіти є багатограничним процесом, який включає навчання, виховання та розвиток особистості, спрямоване на підготовку професійно компетентних, етично свідомих та культурно розвинених фахівців.

Основу професійної культури складають знання та навички, необхідні для виконання конкретних професійних завдань. У системі ПТО велика увага приділяється практичній підготовці, що дозволяє студентам отримати реальний досвід роботи ще до початку їхньої кар'єри (табл. 2).

Таблиця 2

Основні компоненти професійних знань та навичок

Компонент	Опис
Теоретичні знання	Знання, отримані під час лекцій та семінарів
Практичні навички	Навички, здобуті в процесі практичної підготовки
Спеціалізоване обладнання	Вміння працювати з конкретним обладнанням та інструментами
Сучасні технології	Знання та навички роботи з новітніми технологіями

Формування високих морально-етичних стандартів є невід'ємною частиною професійної культури. Це включає розвиток відповідальності, чесності, дотримання професійної етики та етичних норм у відносинах з колегами та клієнтами (табл. 3).

Таблиця 3

Основні компоненти етичних стандартів

Компонент	Опис
Відповідальність	Усвідомлення та виконання своїх обов'язків
Чесність	Дотримання принципів чесності та справедливості
Професійна етика	Дотримання етичних норм у професійній діяльності
Колективна співпраця	Вміння ефективно працювати в команді

Сучасний робітник повинен володіти високим рівнем комунікативних та соціальних компетенцій. Це включає здатність до ефективного спілкування, вирішення конфліктів, командної роботи та співпраці з іншими фахівцями (табл. 4).

Формування професійної культури кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти (ПТО) набуває особливої актуальності у сучасному світі, де професійна компетентність та етичні норми є невід'ємною складовою успішної професійної діяльності.

Таблиця 4

Основні компоненти комунікативних та соціальних компетенцій

Компонент	Опис
Ефективне спілкування	Вміння чітко та зрозуміло висловлювати свої думки
Вирішення конфліктів	Навички ефективного вирішення конфліктних ситуацій
Командна робота	Здатність ефективно працювати в колективі
Співпраця з іншими фахівцями	Вміння працювати з представниками інших професій

Професійна культура не лише підвищує якість роботи, але й сприяє створенню позитивного іміджу професії, забезпечуючи гармонійний розвиток особистості робітника. Сучасні підходи до формування професійної культури в ПТО враховують інноваційні методи навчання, інтеграцію технологій, а також розвиток особистісних і соціальних компетенцій (Щеголова, 2006).

Одним із ключових сучасних підходів є використання інноваційних технологій у навчальному процесі. Це включає застосування мультимедійних засобів, віртуальних лабораторій, симуляторів і онлайн-ресурсів, що дозволяють моделювати реальні професійні ситуації. Використання технологій сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу, розвитку практичних навичок та підвищенню мотивації учнів до навчання.

Компетентнісний підхід акцентує увагу на формуванні у учнів не лише знань, але й умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності. Цей підхід передбачає інтеграцію різних видів діяльності: навчальної, практичної, дослідницької та творчої. Важливим аспектом є розвиток таких компетенцій, як критичне мислення, комунікативні навички, здатність до самостійного навчання та адаптації до змін (Аніщенко, Падалка, 2013, с. 107).

Особистісно орієнтований підхід базується на визнанні унікальності кожного учня та врахуванні його індивідуальних особливостей, потреб і інтересів. Це передбачає створення умов для самореалізації, розвитку творчого потенціалу та формування професійної ідентичності. Педагоги відіграють роль наставників і партнерів, допомагаючи учням визначити свої сильні сторони та напрямки розвитку.

Формування професійної культури неможливе без інтеграції професійної етики та соціальних навичок у навчальний процес. Важливо виховувати у учнів розуміння етичних норм, відповідальності за свої дії та результат своєї праці. Це досягається

через вивчення етичних кодексів професії, аналіз реальних ситуацій та кейсів, проведення дискусій та рольових ігор (Вдович, 2016, с. 203).

Міждисциплінарний підхід передбачає інтеграцію знань і методів з різних галузей для комплексного вирішення професійних завдань. Це сприяє формуванню цілісного уявлення про професію, розвитку системного мислення та здатності до комплексного аналізу і прийняття рішень. Викладачі повинні співпрацювати між собою для створення міждисциплінарних проектів і програм, які допомагають учням бачити зв'язки між різними предметами та їх застосування в реальній професійній діяльності.

Важливою складовою сучасних підходів є співпраця з підприємствами та організаціями, що забезпечують учням можливість проходити практику, стажування та брати участь у реальних виробничих процесах. Це сприяє набуттю практичного досвіду, ознайомленню з сучасними технологіями та стандартами роботи, а також формуванню професійних зв'язків і мереж. Підприємства, у свою чергу, можуть долучатися до розробки навчальних програм, забезпечуючи їх актуальність і відповідність ринковим вимогам (Вдович, 2013, с. 272).

Формування професійної культури учнів неможливе без постійного професійного зростання педагогів. Вчителі повинні постійно оновлювати свої знання, освоювати нові методики викладання та бути в курсі останніх тенденцій у своїй професійній сфері. Для цього важливо забезпечити умови для безперервної освіти, участі у семінарах, конференціях, тренінгах та обміну досвідом з колегами.

Сучасні підходи до формування професійної культури кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти є комплексними і багатогранними. Вони включають інтеграцію інноваційних технологій, компетентнісний і особистісно орієнтований підходи, розвиток професійної етики, міждисциплінарність, партнерство з підприємствами та постійне професійне зростання педагогів. Тільки системний підхід, що враховує всі ці аспекти, може забезпечити ефективне формування професійної культури, яка є запорукою успіху на сучасному ринку праці (Внукова, 2015, с. 198).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, формування професійної культури кваліфікованих робітників у системі ПТО є комплексним завданням, яке потребує інтегрованого підходу та тісної співпраці всіх зацікавлених сторін. Важливо, щоб навчальні заклади, робото-

давці та самі студенти активно взаємодіали для досягнення спільної мети – підготовки висококваліфікованих та культурно розвинених робітників.

Список бібліографічних посилань

- Аніщенко, Падалка, 2013 – Аніщенко, В., Падалка, О. (2013). Культурологічний підхід у професійній підготовці. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. № 6. С. 103–107.
- Вдович, 2016 – Вдович, С.М. (2016). Формування професійних якостей майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 44: 203–207.
- Вдович, 2013 – Вдович, С. (2013). Педагогіка і психологія професійної освіти: науковий пошук, проблеми, перспективи (Інформація про науково-практичну конференцію у рамках Всеукраїнського фестивалю науки). *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 3: 272–273.
- Внукова, 2015 – Внукова, О. М. (2015). Методологічні засади професійної освіти: навчальний посібник для студентів напрямів підготовки 6.010104 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості), 6.010104 Професійна освіта (Дизайн). Київ: КНУТД. 198 с.
- Литвин, 2018 – Литвин, А.Ф. (2018). Методологічні підходи до формування технологічної культури майбутніх учителів технологій у професійній підготовці. *Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова]. Серія: Педагогічні науки*, 139: 162–172.
- Щеголова, 2006 – Щеголова, Т. (2006). Професійна культура майбутніх офіцерів-прикордонників як педагогічна проблема. *Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Серія: Педагогіка*, 9: 46–50.
- Першко, 2008 – Першко, Г.О. (2008). Професійні особистісні якості соціального педагога як базова умова соціально-педагогічної діяльності. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*, 122: 102–105.
- Ковальова, 2015 – Ковальова, А.С. (2015). Формування професійної культури соціального працівника в умовах університетської освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3: 364–371.
- Черньонков, 2006 – Черньонков, Я.О. (2006). Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград. 22 с.
- Friedman, 2007 – Friedman A. (2007). *Ethical Competence and Professional Associations*. London: PARN. 171 p.

References

- Anishchenko, V., Padalka, O. (2013). Culturological approach in professional training. *Adult education: theory, experience, perspectives*, 6: 103–107 [in Ukr.].
- Vdovych, S.M. (2016). Formation of professional qualities of future skilled workers in vocational education institutions. *Modern information technologies and innovative teaching methods in specialist training: methodology, theory, experience, problems: collection of scientific works*, 44: 203–207. [in Ukr.].
- Vdovych, S. (2013). Pedagogy and psychology of professional education: scientific search, problems, perspectives (Information about the scientific-practical conference within the framework of the All-Ukrainian Science Festival). *Pedagogy and psychology of professional education*, 3: 272–273 [in Ukr.].
- Vnukova, O.M. (2015). Methodological principles of vocational education: a textbook for students of the areas of training 6.010104 Vocational education (Technology of light industry products), 6.010104 Vocational education (Design). Kyiv: Kyiv National University of Technologies and Design. 198 p. [in Ukr.].

- Lytvyn, A.F. (2018). Methodological approaches to the formation of technological culture of future teachers of technology in professional training. *Scientific notes [National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov]. Series: Pedagogical Sciences*, 139: 162–172 [in Ukr.].
- Shchepocholova, T. (2006). Professional culture of future border guard officers as a pedagogical problem. *Scientific notes [National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov]. Series: Pedagogy*, 9: 46–50 [in Ukr.].
- Pershko, H.O. (2008). Professional personal qualities of a social pedagogue as a basic condition for social-pedagogical activity. *Bulletin of Cherkasy University. Pedagogical Sciences Series*, 122: 102–105 [in Ukr.].
- Kovalova, A.S. (2015). Formation of professional culture of a social worker in the conditions of university education. *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 3: 364–371 [in Ukr.].
- Chern'onkov, Ya.O. (2006). Formation of the professional culture of a future foreign language teacher: abstract of Ph.D dissertation. Kirovohrad. 22 p. [in Ukr.].
- Friedman, A. (2007). *Ethical Competence and Professional Associations*. London: PARN. 171 p.

LYTVYN Andrii

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Vocational Training,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav.

MODERN APPROACHES TO THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL CULTURE OF QUALIFIED WORKERS IN THE VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION SYSTEM

Summary. *The article examines modern approaches to the formation of professional culture of skilled workers in the system of vocational education and training (VET). The importance of this process in the context of the challenges of the modern labor market, which requires not only technical knowledge and practical skills, but also high moral and ethical standards, social competencies, teamwork, the ability to adapt to change and implement innovative solutions, is emphasized.*

The multifaceted structure of professional culture, which includes professional knowledge, ethical norms, social competencies, environmental awareness, leadership qualities and the ability to self-development, is investigated. The key aspects of modern educational approaches are highlighted, including the introduction of innovative technologies, the development of practical skills in real production conditions, and partnerships between educational institutions and employers. The need to constantly update educational programs in accordance with the requirements of the labor market and technological progress is emphasized.

Particular attention is paid to the introduction of a competency-based approach that emphasizes the integration of students' educational, practical and creative activities. A personality-oriented approach that takes into account the individual needs, characteristics and potential of each student, contributing to their professional self-realization, is considered separately. The importance of ethical education, which forms responsibility, honesty, tolerance and respect for professional and social values, is emphasized.

The article also highlights an interdisciplinary approach that provides a holistic understanding of professional activity through the integration of knowledge and methods from different fields. The importance of students' participation in professional communities, conferences, seminars and other events to enrich their experience and form important professional contacts is revealed.

The role of teachers in the formation of professional culture as mentors and models of professional behavior is described. The necessity of their continuous professional development and mastering the latest teaching methods is emphasized. The importance of psychological stability, emotional intelligence and stress resistance as components of professional culture, which ensure the effectiveness of activities in a dynamic work environment, is determined.

The formation of professional culture is considered as a multifaceted process that includes the integration of innovative technologies, the development of professional knowledge, skills and social competencies, the education of ethical norms, as well as motivation for continuous learning. This contributes to the harmonious development of the individual, the competitiveness of future specialists in the labor market and their integration into the global professional community.

Keywords: *skills; component; technologies; integration; labor market; ethics; methods.*

Одержано редакцією 07.04.2025
Прийнято до публікації 22.04.2025